Istoria fotografiei din România la Congresul Național al Istoricilor Români

În perioada 9-12 septembrie 2026 s-au desfășurat la București lucrările celui de-al cincilea Congres Național al Istoricilor Români organizat sub egida Academiei Române și a Comitetului Național al Istoricilor din România la Facultatea de Istorie a Universității din București. Comunicările prezentate în cadrul acestui congres, care s-au înscris în tema extrem de generoasă și cuprinzătoare propusă de organizatori ”Istoriografia secolului XXI: Evoluții, provocări și oportunități”, au oferit o radiografie a istoriografiei românești contemporane.

În acest context, ilustrând cercetările de istorie a culturii și a artei românești a fost acceptată o masă rotundă propusă de dl. Adrian-Silvan Ionescu, directorul Institutului de Istoria Artei ”G. Oprescu” al Academiei Române, intitulată ”Fotografie și istorie”. Intenția celui care a propus această temă, cunoscut pentru cercetările sale de istorie a fotografiei în România și de susținător al celor care s-au încumetat în cercetarea istoriografică a acestui capitol al istoriei artei care se bucură de un interes în creștere în ultimele două decenii, a fost de a atrage atenția și pe această cale asupra acestui domeniu și a câtorva dintre direcțiile de cercetare actuale.

Au luat parte la această masă rotundă, în a doua zi a Congresului, în data de 10 septembrie 2026, dl. Dr. Adrian-Silvan Ionescu, Dr. Adriana Dumitran, Dr. Alin Spânu, Dr. Cătălin Nicolae și Dr. Theodor Ulieriu-Rostáș. Comunicările au reflectat preocupările de cercetare de lungă durată, a unora dintre ei, pentru anumite perioade din istoria fotografiei din România, genuri fotografice, ateliere și fotografi și mai ales importanța ”citirii” unei fotografii și a straturilor de semnificații pe le oferă în înțelegerea unui eveniment sau context istoric. Asupra acestui ultim aspect a insistat chiar dl. Ionescu, în intervenția sa *Fotografie și istorie / Fotografie în istorie*, analiza sa pe imagine oprindu-se asupra mai multor fotografii românești și străine din secolul XIX insistând asupra unei fotografii foarte cunoscute din timpul Războiului de Independență de la 1877-1878 realizată de fotograful Franz Duschek care a fotografiat în Bulgaria, la Gorni Studen, întâlnirea dintre Împăratul rus Alexandru II și tânărul domnitor Carol I, făcând o paralelă cu o altă fotografie la fel de cunoscută aparținând fotografului american Alexander Gardner, care a fotografiat în timpul Războiului civil american pe Abraham Lincoln și generalul George B. McClellan după bătălia de la Antietam, pe 3 octombrie 1862, unde un stâlp de susținere a cortului militar unde avea loc întâlnirea pare că îi desparte pe cei doi, reflectând relația tensionată dintre cei doi. Detalii aparent nesemnificative într-o fotografie, surprinse cu sau fără intenție de către fotograf, pot releva

raporturi de putere sau detalii de caracter care pot nuanța înțelegerea unor evenimente, în corelare și cu alte surse de informații. S-a discutat despre importanța identificării autorilor fotografiilor și atribuirea lor corectă atunci când este folosită o fotografie, despre importanța costumelor și uniformelor pentru datarea și identificarea corectă a persoanelor reprezentate în fotografii.

În intervenția sa Dr. Adriana Dumitran a vorbit despre *Presa ilustrată ca resursă de cercetare a istoriei fotografiei din România (1900-1945)* relevând câteva rezultate ale cercetărilor sale recente. Prin analiza fotografiilor de presă a urmărit activitatea unor fotografi și procesul de profesionalizare a meseriei de fotograf de presă pentru că în paginile ziarelor și revistelor pot fi identificați fotografi, date biografice și fotografiile lor publicate, aceste informații fiind de multe ori punctul de început ale unor investigații arhivistice ulterioare.

Despre istoria locală ”văzută” fotografic şi interpretată vizual de o categorie aparte de creatori dar cu o perspectivă unică asupra comunităților a vorbit dr. Alin Spânu în prezentarea sa *Istorie locală prin fotografiile învățătorilor. Trei studii de caz: Zolocari, Brădeşti, Pârscov.* Cercetările arhivistice au scos la iveală dosarele pe care învăţătorii care dădeau examene pentru înaintarea în grad, la începutul anilor 1940, trebuiau să le întocmească reflectând activitatea lor profesională şi culturală în localităţile în care activau. Cele trei exemple alese pentru discuţie au provenit din zone geografice diferite ale ţării la acel moment: Zolocari, jud. Chilia; Brădeşti, jud. Dolj şi Pârscov, jud. Buzău. Fotografiile inserate de aceştia prezentau localităţile şi împrejurimile lor, şcoala şi activităţile culturale, căminul cultural, profesorii, elevii, arhitectura locală, aceste dosare fiind de fapt mărturii vizuale a unei perioade istorice de profunde transformări sociale şi politice.

Un alt participant la masa rotundă, dr. Cătălin Nicolae, a prezentat activitatea unui atelier fotografic care s-a bucurat de o activitate continuă în ultimii 150 de ani (1876-2026) funcţionând ca în secolul XIX, pe baza luminii naturale, în ultimii ani fiind transformat în muzeu: *Atelierul Kováts (Kováts Fényképészet) din Odorheiul Secuiesc – 150 de ani de activitate fotografică.* Saga atelierului din strada Kossuth şi fotografilor Kováts a fost reconstituită prin cartoanele fotografice folosite de-a lungul timpului, fotografii din timpul Primului Război Mondial unde Kováts István Sr. a participat în calitate de fotograf în armata Imperiului Austro-Ungar. Arhiva fotografică a atelierului, compusă din diferite formate şi tehnici, neinventariată complet încă, ridică în prezent cele mai mari provocări de conservare şi valorificare atât prin volumul ei fizic cât şi prin resursele

financiare necesare. Un proiect pilot de digitozare a 5000 de imagini a fost realizat în perioada 2018-2019 în cadrul programului „Endangered Archives Programme” derulat de British Library.

Dr. Theodor E. Ulieriu-Rostás în comunicarea sa *Șapte decenii de fotografie de teren în spațiul românesc: o perspectivă istoriografică și metodologică* a abordat tema fotografiei de teren şi etnografice, un subiect foarte puţin abordat până acum, al celor mai cunoscuţi fotografi care au ieşit din atelier şi au documentat în îndelungi călătorii prin ţară monumente de artă religioasă şi civilă, oameni, sărbători şi costume populare. De la Carol Popp de Szathmári, Ludwig Angerer, Franz Duschek, tatăl şi fiul, Ioan Niculescu până la Juan Alpar, Vitold Rola Piekarski, Alexandru Antoniu, Stelian Petrescu, Ion Voinescu, Alexandru Tzigara-Samurcaş fotografiile acestora sunt obiectul unei analize de imagine care urmăreşte legăturile, de multe ori neştiune, între destine umane, arhive şi diverse medii de publicare care sunt puse în conexiune în urma unor minuţioase cercetări.

O altă perspectivă asupra fotografiei contemporane, care leagă trecutul de prezent, fotografia de reenacment, a adus-o dl. Bogdan Iorga. Acesta, printr-un demers artistic personal, pe care îl practică de mulţi ani, a pornit de la fotografia de război de la mijlocul secolului XIX, Războul Crimeei, în special Roger Fenton, Carol Popp de Szathmári şi fotografi ai războiului civil american, Matthew Brady, Alexander Gardner şi a ajuns la o fotografie contemporană, pe care o explorează ca staged photography, asupra căreia intervine prin deteriorări digitale.

Din această întâlnire întru istoria fotografiei facilitată de Congresul Naţional al Istoricilor Români au reieșit direcții și metode de cercetare a istoriei fotografiei din România și cum nu se poate vorbi despre fotografie fără imagini a fost o masă rotundă în care elementul vizual a avut întâietate atât în format fizic, fotografii din colecția personală a dlui. Adrian-Silvan Ionescu, cât și în format, digital în materialul însoțitor extrem de bogat al intervenţiilor pregătit de fiecare vorbitor. A fost şi un bun prilej de revedere şi de împărtăşire a preocupărilor comune în această mică comunitate a istoricilor de fotografie români.

ISTORIE LOCALĂ PRIN FOTOGRAFIILE
ÎNVĂȚĂTORILOR. TREI STUDII DE CAZ:
ZOLOCARI, BRĂDEȘTI, PÂRSCOV
ALIN SPĂNU

ZOLOCARI, BRĂDEȘTI, PÂRSCOV
ALIN SPĂNU

Click to add notes
Accessibility: Investigate
CNIR-Fotogrrafia+istoria

CNIR 2026, masa rotundă „Fotografie și istorie" (10.09.2026)
Șapte decenii de fotografie de teren în spațiul românesc: o perspectivă istoriografică și metodologică
Theodor E. Ulieriu-Rostás
Muzeul Național al Țăranului Român
Arhiva Etnologică
MuzA – Muzeul de Arhitectură din România

Congresul Național al Istoricilor Români
Ediția a V-a
9-12 septembrie 2026
Masa rotundă
Fotografie și istorie
Presa ilustrată ca resursă de cercetare a istoriei fotografiei din România (1900-1945)
Dr. Adriana Dumitran
Biblioteca Națională a României

